

Suomen Ateenan-instituutti

■ Martti Leiwo

Suomen Ateenan-instituutti on toiseksi vanhin Suomen ulkomailla toimivista instituuteista. Sitä hallinnoi säätiö, jonka puheenjohtajana toimii kansleri Ilkka Niiniluoto. Kreikan lain mukaan Suomen Ateenan-instituutilla on tieteellisenä instituuttina arkeologisen koulun status ja siten mahdollisuus arkeologisten kenttätöiden suorittamiseen Kreikassa.

Instituutin toiminta on kuitenkin laajaa ulottuen Kreikan ja yleensä Välimeren alueen arkeologian, historian, kielen ja kulttuurin tutkimuksesta suomalaisen kulttuurin tunnetuksi tekemiseen Kreikassa. Instituutti järjestää kansainvälisiä konferensseja ja julkaisee tieteellistä julkaisusarjaa nimeltään *Papers and Monographs of the Finnish Institute at Athens* (ks. <http://www.finninstitute.gr/FIN/julkaisut.htm>). Instituutti antaa myös opetusta korkeakouluopiskelijoille ja avustaa tutkijoita ja opiskelijoita heidän projekteissaan Kreikassa. Tärkeä apu tutkimuksessa on muiden Pohjoismaiden kanssa yhteinen tutkimuskirjasto, joka sijaitsee samassa korttelissa. Instituutti hallinnoi myös kerrostaloa Gizin kaupunginosassa (<http://www.finninstitute.gr/FIN/asuntola.htm>). Se toimii instituutin asuntolana ja tarjoaa huoneiston kirjailijoille ja ateljeen kuvataiteilijoille. Instituutin palveluksessa toimii seitsemän työntekijää ja yleensä yksi tai kaksi harjoittelijaa.

Ateenassa toimii noin 20 ulkomaista tieteellistä instituuttia, joiden tutkijat muodostavat aktiivisen kansainvälisen tutkimusympäristön, johon kuuluu aina maailman kärkitason tutkijoita. Siten Ateenan-instituutti on hyödyllinen ja antoisa tutkimusympäristö Kreikkaan ja sen lähialueille keskittyvälle humanistiselle tutkimukselle. Laaja ulkomaisten instituuttien kansainvälinen konferenssi-, seminaari- ja esitelmäohjelmisto rikastuttaa vielä kokonaisuutta.

Instituutilla on tällä hetkellä käynnissä kolme arkeologista kenttätöprojektiä. Suurin niistä

on seitsemältä vuodelta käynnissä oleva *Thesprotia Expedition* ja kaksi muuta ovat Arahamiteisin temppelialueprojekti Arkadiassa ja Kyllenen/Glarentzan sataman meriarkeologinen kartointusprojekti.

Thesprotia Expedition

Projekti tutkii Epeiroksen maakunnassa, Thesprotiassa, sijaitsevan Kokytos-joen laakson menneisyyttä päämääränään alueen diakronisen historian kirjoittaminen esihistorialliselta ajalta nykypäivään saakka. Monitieteinen projekti on yhdistelmä historian, arkeologian ja geologian tutkimusmetodeja. Se sisältää alueen piirto- ja karttoitusten uudelleen tarkastelun, arkistotutkimuksen Istanbulissa, Venetsiassa ja Korfulla, intensiivisen arkeologisen pintainventoinnin sekä geofysikaalisen prospektoinnin, siitepölytutkimuksen ja topografisen kartoituksen. Hankkeen johtajana toimii dosentti Björn Forsén Helsingin yliopistosta. Thesprotia Expedition painottaa erityisesti etnisten ja kulttuuristen erilaisuuksien tutkimista, asutuksen muotoja ja demografisia, sosiaalisia ja taloudellisia kehityskulkuja sekä muutoksia ympäristössä. Näiden tutkimisessa on hyödynnetty monenlaisia tutkimusmetodeja ja oppeja. Suomalaisten ohella projektiin on osallistunut tutkijoita Alankomaista, Kreikasta, Ruotsista, Yhdysvalloista ja Venäjältä. Projekti on ensimmäinen laaja tutkimus alueen arkeologiasta, geologiasta ja historiasta ja vasta toinen koko Epeiroksessa.

Pääosin Suomen Akatemian rahoittaman Thesprotia Expedition -projektin viimeinen kenttätökausi oli tänä kesänä, ja koko projektin tärkeät tulokset julkaistaan kahtena tai kolmena niteenä, joista ensimmäinen, *Thesprotia Expedition I. Towards a Regional History*, ilmestyi 2009 Suomen Ateenan-instituutin julkaisusarjassa.

Arahamites-projekti

Toinen käynnissä oleva projekti on Arkadiassa, Peloponnesoksen niemimaalla Agia Paraskevis-sa, Asean ja Arahamitesin kylien välisen reitin korkeimmalla kohdalla, lähellä Tripolin kaupunkia. Suomen Ateenan-instituutti tutki tätä kohdetta jo vuosina 2006–08 magnetometri-prospektoinnein ja koekaivauksin, mutta varsinaiset kaivaukset alkoivat kesällä 2010. Tarkoituksena oli selvittää ja määritellä alueen funktio ja arkeologisten jäänteiden ikä.

Alustavat tulokset osoittavat, että paikalla oli pyhäkkö kuudennen vuosisadan puolivälistä ensimmäisen vuosisadan loppuun eKr. saakka sekä roomalaiskaudella osittain tämän pyhäkön jäänteiden päälle rakennettu suuri, 90 x 90 m:n kokoinen, sisäpihalla varustettu rakennus, jonka funktio on toistaiseksi epäselvä.

Projektia johtaa dosentti Björn Forsén Helsingin yliopistosta ja sen alustavia tuloksia julkaistaan instituutin www-sivujen ohella mm. vuosittain ilmestyvässä *Archaeological Reports*-sarjassa. Lisäksi vuosien 2006–07 tuloksia on laajemmin artikkelissa B. Forsén, J. Forsén, T. Smekalova & E. Tikkala, ”Το αίνιγμα της Αγίας Παρασκευής Αραχαμίων”, teoksessa Y. Pikoulas (toim.), *Ιστορίες για την αρχαία Αρκαδία* (Stemnitsa 2009).

Kyllene/Glarentzan satamaprojekti

Dosentti Jari Pakkasen (Royal Holloway, University of London) johtama Kyllenen (nyk. Kilíni) sataman merenalaisen arkeologian projekti alkoi vuonna 2007 yhteistyössä Kreikan Vedenalaisten antikviteettien eforian ja Patran bysanttilaisten antikviteettien eforian kanssa. Projektia

ovat rahoittaneet Kostópoulos-säätiö, Koneen Säätiö sekä Emil Aaltosen säätiö. Siinä tutkitaan antiikin aikaisen Kyllenen ja keskiaikaisen Glarentzan sataman vedenalaisia jäänteitä.

Satama oli maantieteellisesti ja strategisesti keskeisellä paikalla Länsi-Kreikassa ja se on säilynyt hyvin huolimatta aaltojen kuluttavasta vaikutuksesta. Tällä hetkellä alueen kartoitus on suurimmalta osaltaan saatu valmiiksi ja mallinnettu. Julkaisuja projektista ei vielä ole, mutta tietoa siitä saa instituutin www-sivuilta. Satama-alue käsittää erilaisia rakenteita sekä mm. hellenistisen 10 x 10 m:n kokaisen tornin, jonka marmorinen pohja on erinomaisesti säilynyt. Keskiaikaisten frankkilaisten satamalaitteiden kartoitus on saatu valmiiksi. Tuloksena on sataman perusteellinen kolmiulotteinen kartta ja malli. Projektissa on ollut mukana kaikkiaan kuusi tutkijaa ja kymmenen opiskelijajäsentä Suomesta, Isosta-Britanniasta, Kreikasta ja Ruotsista.

Muista viimeaikaisista tutkimusprojekteista voidaan mainita syksyllä 2010 ilmestynyt filosofian tohtori Kira Kaurinkosken laaja tutkimus *Kreikka ja Suomen talvisota*. Se sisältää analyysin Kreikan ja Suomen suhteista ennen talvisotaa, otteita Kreikkaa hallinneen kenraali Ioánnis Metaxasin päiväkirjoista sekä analysoituina ja kokonaan suomennettuina kahden kreikkalaisen kirjeenvaihtajan talvisotaa koskevat uutis-sähkeet. Kreikan lehdistö seurasi laajasti ja tarkasti talvisotaa ja toinen kirjeenvaihtajista kävi jopa rintamalla.

Kirjoittaja on Suomen Ateenan-instituutin johtaja.